

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 366. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm9193/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

franske Lunge, at man trykte i Amsterdam hvad man tænkte i Paris; at Sydskand og Norden kan takke Holland for Bayles og Voltaire's dyrebjødte Bærker.

Dog, det er paa Liden at begive sig fra den hollandske Religion, og Poesien skal ikke standse os, thi franske Vers er Hollands Poesie, og skulde man finde nogen anden, maatte den søges saa lavt at man ei kunde bukke sig efter den, uden at komme i en Stilling, som den de hollandske Maare ansaae for komisk.

Til den hollandske Videnskabelighed er det nu, vi flur maa vende os, og her møde vi da en heel Hob Lærdoms Under-Værker, Ord-bøger og Grammatiker, der uanægtelig ere gode til sit Brug, men kunde naturligvis ikke bruge sig selv til Gavn, thi selv de arbeidsomste Hænder kan dog ikke gjøre et lyst og levende Hoved. At anatomere Liig af Følk og Fæ og døde Sprog med den muligste Nøiagtighed, og gjøre Automater der livagtig lignede dem, det var de hollandske Lærdes Bestræbelse, og at Videnskabeligheden altsaa skylder dem netop hvad Hovedet skylder Haanden, er ligesom og her paaaffjones, men klart er det, at Arbeidet var omsonst, hvis det blev benyttet paa Hollandsk, og vist er det, at man i det attende Aarhundrede har benyttet det elendigt, og om end ikke med hollandsk Flid, saa dog med hollandsk Tand.

Historien var naturligvis ikke Hollændernes Sag, og naar man undtager Hugo Groot's latinske Fortælling om den spanske Krig, et neppe nogen anden Historie-Bog værd at nævne, thi Pontans og Meursii Fortællinger af Danne-marks Historie ere alt og snart vurderede, og den yngre Spanheims Kirkehistorie, som Holland end ikke kan tilegne sig, er kun Samlinger til den. Imidlertid er det Kirke-Historien, som baade for disse, og andre Samlinger, især til Pave-Kroniken, skylder Holland Tak, thi et Følk, der ei engang fik en nogenlunde fuldstændig Krønike om sig selv, kunde umulig tænke paa Verdens-Historien. Med den Bemærkning, at et Selskab, der ikke udgjør et Følk: er ikke Gøt i Anden, med Nødvendighed er aldeles ubistorisk, vil vi vende os til Hollands høieste Videnskabelighed, nemlig Sprog-Dyrkningen, og paa Weien dvale et Øieblik ved ham der var sin Lids hollandske Bibunder, og har været en af det attende Aarhundredes berømte Bøggæstere paa dets Rejse til Blokøbjerg; den navnkundige Hugo Grotius. Han var født i Delft, og 1583. gjaldt allerede i sine Drengenaar for lærd, blev tidlig Statsmand, men seldt som Tilhænger af Oligarchiet og Arminianernes Beskytter for Moriz, blev siden svensk Gesandt i Paris, og døde afstakket i Moskø. Hvad Religionen angik, da 1645. havde han sin for sig selv, og af hans Skrifter skal man have endt ved at kende den, thi snart blev

han mod Socinianerne og snart nærmede han sig dem, snart gjorde han Naboeren til ingen Ting, og snart villige han Catholikernes Mening saavel om den, som alle de andre Sacramenter; snart vilde han bevise Christendommens Sandhed af det Gamle Testaments Spaadomme, og snart sagde han at afbevise deres Livværelse paa de klareste Steder. Dog, naar man samler og overveier Alt, seer man vel, at Troen var ham i Grunden ligegyldig, saa han forsvarede den kun, ligesom det siden blev Skik, for at vise sin Lærdom og Styrke i Apologetiken, Bibelen var ham en smuk moralsk Bog, som gav en lærd Mand god Bøllighed til at øve sin Kundskab og Kløgt, og som man, i Nødsfald, kunde sætte en Vornæse paa, Kirken var ham i Holland en Stats-Indretning, der, som enhver anden, skulde lystre den verbale Dyrighed, men hvad den var ham i Paris, da han forsvarede dens høitløste Skikkelse, skal man ikke let kunne sige. Det Sidste skaregnet, er det da ligesom, at han; som ogsaa drev paa en uindskrænket Tolstante undtagen mod sine personlige Uønnere, maatte blive canoniseret istedenfor Bibelen i det attende Aarhundrede, men man kan ikke heller fortænke det syttende og nittende Aarhundredes Christne i, at de forlode sig Overtroen med alt andet Papistiske, lode den hellige Grosius ligge, og finde at Ordet skaaer bedre ved sit Værd end ved hans Krykker. Man har ogsaa

kaldt Manden Philosoph, deels fordi han betragtede Christendommen med hvad man har kaldt et frit filosofisk Blik, paa anden Dønt med et indbildsk, i sig selv forgæbet Bie; deels fordi han udledte Natur-Religion af Stoicismen og Folke-Religion af sig selv, hvorved Verden fik Christendommen i et Skridt fra Troen; men saa godt Historien ogsaa kan forklare sig denne Udsærd, tør den dog ikke indrømme meer, end at han var den største Philosoph i Holland, hvor man ogsaa i denne Henseende maa tage til Tælle med hvad der er for Haanden, da Philosophie dog ellers skulde være baade for Hoved og Hjerter. Som Historie-Skriver skal han ligne Tacitus paa et Haar, og Historien, der ved slige Bølligheder ikke regner det saa naie, lader gjerne Roesen gjælde for hvad den er, men maa tilføie, at han fattedes i det Mindste to Egenheder, for at være en god og sand Historie-Skriver, en levende Forestilling af det Forsuundne og ret Sandheds Kjærlighed, thi det første Savn føler Læseren i hans hollandske Historie, og det Sidste sporer han kjendelig i Smiger-Talen foran hans Udgave af de gothiske Skrifter, hvor man over den svenske Gesandt maa enten tabe Historien eller Historie-Skriveren af Sigte. At han var vel bevandret i de Gamles, fornemmelig Latinerne Skrifter, tilnaes gjerne, uden derfor at indrømme, hvad han selv indbildte sig, at Latium og Hellas boede levende i ham,

